

Vreme: 14.07.2026 10:19

Medij: biznis.rs

Link: <https://biznis.rs/vesti/srbija/u-susret-cbam-u-bez-zelene-industrijske-politike/>

Autori: Redakcija

Teme: Elektroprivreda Srbije (EPS)

Naslov: U susret CBAM-u bez zelene industrijske politike

6784

CBAM je evropski mehanizam kojim se cena ugljenika ugrađuje u uvoz iz trećih zemalja. Obuhvata gvožđe, čelik, aluminijum, đubriva, cement, vodonik i električnu energiju. Od 2026. prelazi iz režima izveštavanja u režim finansijske obaveze, te emisije ugrađene u robu postaju osnov za plaćanje, a naplata obaveza iz 2026. očekuje se...

CBAM je evropski mehanizam kojim se cena ugljenika ugrađuje u uvoz iz trećih zemalja. Obuhvata gvožđe, čelik, aluminijum, đubriva, cement, vodonik i električnu energiju. Od 2026. prelazi iz režima izveštavanja u režim finansijske obaveze, te emisije ugrađene u robu postaju osnov za plaćanje, a naplata obaveza iz 2026. očekuje se tokom 2027. CBAM nije samo dodatni porez na izvoz, već novo pravilo ulaska u evropske lance vrednosti. Iako formalnu obavezu prema EU ima uvoznik ili ovlašćeni deklarant, pritisak se prenosi i na proizvođače iz Srbije. Oni moraju kupcima dostaviti pouzdane podatke o emisijama, metodologiji, eventualno plaćenju ceni ugljenika u Srbiji i drugim elementima za obračun. Ako ti podaci nisu dostupni, precizni i verifikovani, primenjuju se default vrednosti, često nepovoljnije od stvarnih emisija. Zato niže emisije postaju prednost tek kada su izmerene, pripisane proizvodu i prihvaćene u CBAM proceduri. Za Srbiju je CBAM važan zato što je izloženost koncentrisana u malom broju sektora. Izvoz industrijske CBAM robe u EU, bez električne energije, iznosio je oko 1,44 milijarde evra u 2025. Najveći deo odnosio se na gvožđe i čelik, sa oko 930 miliona evra, aluminijum, sa oko 401 milion, i đubriva, sa oko 103 miliona evra, dok cement ima manju ulogu. Fiskalna strategija procenjuje direktan efekat CBAM-a u 2026. na oko 0,16 odsto BDP-a, odnosno čist trošak od oko 120 miliona evra ako se izvoz ne promeni. Teret nije zanemarljiv, naročito uz indirektno efekte, ali je visoko koncentrisan: prema procenama PKS, CBAM-u je direktno ili kroz lance vrednosti izloženo oko 500 do 2.000 kompanija. Praksa pokazuje da se kompanije prilagođavaju neujednačeno. PKS je od decembra 2023. održala više od 30 obuka, a deo izvoznika počeo je da priprema izveštaje i pre obaveznog roka. Veće kompanije sa uređenim evidencijama uglavnom mogu, uz troškove, da povežu podatke iz proizvodnje, životne sredine, prodaje i finansija. Teže je tamo gde se evidencije vode ručno, gde nema obračuna emisija po proizvodu ili ljudi za novu administraciju. Zato je CBAM posebno zahtevan za MSP. Najveći otvoreni problem ostaje verifikacija: EU verifikatora će biti svega oko 1.000 do 1.500. Ako izveštaji za 2026. ne budu verifikovani na vreme, kupci će morati da pređu na default vrednosti, čak i kada su stvarne emisije niže. Srbija je važan prvi korak napravila krajem 2025, zakonima o domaćem porezu na emisije gasova sa efektom staklene bašte i porezu na uvoz ugljenično intenzivnih proizvoda. Početna cena ugljenika je četiri evra po toni CO₂e. Cilj je da se deo novca koji bi kroz CBAM otišao u EU zadrži u Srbiji i usmeri ka dekarbonizaciji, pošto se domaći porez može priznati kao kredit u CBAM obračunu. Zato je potrebno dovršiti podzakonsku regulativu, poreske i uvozne procedure i razmenu podataka između Carine i Poreske uprave. U junu 2026. usvojena je i regulativa koja omogućava program podrške, kroz koji bi se deo prikupljenih sredstava mogao vratiti obveznicima za dekarbonizaciju. Pavle Medić / Foto: CEVES

Ishod borbe sa CBAM-om je neizvestan, ali je ovaj proces već ogolio loš odnos države prema domaćoj privredi. Srbija kroz strateška dokumenta prepoznaje teme poput digitalizacije, cirkularne ekonomije i dekarbonizacije. Problem su prioriteti, novac i sprovođenje, zbog čega je industrijska politika jednodimenzionalna. Najzrelija praksa je privlačenje velikih investicija, dok su domaća preduzeća, MSP i

Vreme: 14.07.2026 10:19

Medij: biznis.rs

Link: <https://biznis.rs/vesti/srbija/u-susret-cbam-u-bez-zelene-industrijske-politike/>

Autori: Redakcija

Teme: Elektroprivreda Srbije (EPS)

Naslov: U susret CBAM-u bez zelene industrijske politike

dobavljači dosta lošije podržani. U predlogu akcionog plana industrijske politike za 2026-2027. za "Investicije od posebnog značaja", za privlačenje, pre svega, velikih investicionih projekata, predviđeno je 199,1 miliona evra u 2026. godini. Digitalizacija će dobiti 0,76 miliona evra, a cirkularna ekonomija oko 0,03 miliona evra iz budžeta Ministarstva privrede. Razmera podrške velikim investitorima i MSP ostaje približno 10 prema jedan. U CBAM eri, ta asimetrija postaje skuplja. MSP ne mogu da preskoče upravljačke, finansijske i tehničke korake koji prethode dekarbonizaciji - postoji potreba za boljim upravljanjem, internim podacima, MRV-lite alatima, pripremom projekata, pristupom finansiranju i dokumentacijom za kupce. Programi Razvojne agencije Srbije su dobro postavljeni, ali su mali za obim problema i nedovoljni da nose zelenu transformaciju domaće privrede. Pravna neizvesnost, administrativna sporost, neujednačeni tržišni uslovi i slabiji pristup finansiranju dodatno pogađaju domaće kompanije - potencijalni oslonac dobavljačkih lanaca. Pitanje je jednostavno: ako država ume da organizuje sistem za velike investitore, zašto ne ume da izgradi jednako ozbiljan sistem za unapređenje domaćih kompanija? Drugi fundamentalni problem je energetika, jer zeleni industrijski zaokret ne može da uspe dok se elektroenergetski sistem zasniva na uglju i dok je priprema velikih projekata spora. Investicione potrebe javnog sektora i državnih energetskih preduzeća prelaze vrednost od 20 milijardi evra do 2030. godine. Fiskalni savet već beleži da prioritetni projekti kasne, da postoje problemi sa prostornom i tehničkom dokumentacijom, imovinsko-pravnim pitanjima i značajnim uvećanjem troškova. Finansiranje zato nije dovoljno - potrebni su bankabilni projekti, jasni rokovi, odgovorni nosioci i budžetska vidljivost. Najveća horizontalna pretnja je rizik EPS-a. Direktni CBAM trošak izvoza električne energije je relativno mali - EPS već više od tri decenije ne proizvodi struju za izvoz, dok potrošnja energije u Srbiji dodatno raste. Ipak, prava opasnost je mogućnost EPS-a da uđe od 2030. u režim EU ETS-u pre ozbiljne dekarbonizacije proizvodnje. Godišnji trošak CO₂ može dostići dve do tri milijarde evra, 50-75 odsto ovogodišnjih prihoda EPS-a. Takav trošak se ne može lako preneti na kupce, privredu ili budžet bez velikih posledica po konkurentnost i javne finansije. Zato zelena tranzicija mora izaći iz tehničkog okvira i postati politički prioritet. Prvi koraci bili bi: dovršiti CBAM operativu, obezbediti priznavanje domaće cene ugljenika, rešiti verifikacioni lanac, otvoriti vidljive budžetske linije za dekarbonizaciju, MSP i dobavljače, i pripremiti mapu puta za EPS, cenu ugljenika i pregovore sa EU. Detaljnija analiza dostupna je u CEVES izveštaju "CBAM Readiness and the Green Industrial Transition in Serbia", koji je izrađen uz podršku Fondacije za otvoreno društvo - Zapadni Balkan i dostupan je na sajtu CEVES-a. Autor: Pavle Medić, glavni ekonomista Centra za visoke ekonomske studije (CEVES)

